

УДК [930.2.85(477.83/.86):94(477.83-25)]"182"
<https://doi.org/10.33402/zuz.2023-19-26-48>

Володимир ЧЕМЕРИС

*аспірант відділу нової історії України
Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України
ORCID: <https://orcid.org/0009-0001-5789-6683>
e-mail: volodya753@ukr.net*

Роман ГОЛИК

*доктор історичних наук
старший науковий співробітник
відділу нової історії України
Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3123-1920>
e-mail: roman_holyk70@ukr.net*

ІСТОРІОГРАФІЯ ТА КНИЖКОВА КУЛЬТУРА ГАЛИЧНИНИ ПОЧАТКУ ХІХ СТОЛІТТЯ: «ІСТОРІЯ ЛЬВОВА» ІГНАЦІЯ ХОДИНІЦЬКОГО

Досліджено роль і місце «Історії Львова» Ігнація Ходиніцького у книжковій культурі та історіографічній традиції Галичини початку ХІХ ст. Наголошено, що у цей час вона була першою спробою синтезувати історію міста від найдавніших часів. Простежено основні пункти біографії І. Ходиніцького як священника і як автора численних видань першої третини ХІХ ст. Зауважено, що в його особі відобразився тип тогочасного інтелектуала – ерудита і водночас компілятора. З'ясовано, як «Історія Львова» І. Ходиніцького розкривала виникнення міста, його ранньомодерну й середньовічну історію, а також період після 1772 р., інкорпорації міста і краю в Австро-Угорщину.

Звернуто увагу, що І. Ходиніцький, з одного боку, намагався бути нейтральним щодо історії різних етнокультурних громад міста, а з іншого – повторював історіографічні схеми і стереотипи ранньомодерних польських істориків та кліше, якими керувалися його сучасники. Вказано, що у цьому відобразилася загальна специфіка його історіографічного підходу, в якому компіляція думок давніших авторів (зокрема, Б. Зіморовича і Я. Юзефовича) була настільки ж цінною, як і власні спостереження. Водночас наголошено на неоднорідності тексту «Історії Львова» І. Ходиніцького. Акцентовано на проблемі використання і коментування джерел у книжці.

Розглянуто різницю між «хронологічними» і тематичними розділами праці, у яких було окремо викладено історію релігійного, правового та інтелектуального життя Львова і його книгодрукування. Встановлено, що, не зважаючи на значною мірою компілятивність

праці І. Ходиніцького, вона заповнила важливу нішу культурної та історичної пам'яті галичан початку XIX ст. та була першою систематичною історією Львова цього періоду.

Ключові слова: історія, історіографія, культура, книжка, культурна пам'ять, історична пам'ять, Львів, Галичина, Ігнацій Ходиніцький.

Книжкова культура Галичини початку – першої половини XIX ст. – одна з маловивчених тем не лише української, а й східноєвропейської історіографії. Очевидно, культурний простір тогочасної Галичини та її центру (Львова) цього часу вже був предметом наукових студій. Однак вчені зверталися до проблем просторового й архітектурного розвитку тогочасного Львова, його топографії й топонімії (Долинська, 2006; Prokoryuch, 2009), містецького життя міста й краю (Левицька, 2019; Świątowska 2020), діяльності різних інституцій (Орлевич, 2001), образу Львова й Галичини у різних національних дискурсах (Woldan 2000, Wolff 2010). В українському, польському та німецькому дискурсі існують також роботи з історії літературного життя краю та галицької історіографічної традиції початку–середини XIX ст. (Charewiczowa, 1938). Зроблено й певні кроки для фіксації книжкової культури краю кінця XVIII – першої половини XIX ст., зокрема каталогізування української й польської книги/друкованої продукції цього часу (починаючи від «Галицько-руської бібліографії» Івана Левицького і до робіт сучасних українських та польських бібліографів). Зрештою, предметом розгляду ставали й окремі знакові книжки цього часу, зокрема тоді, коли це стосувалося української книжності, як у випадку «Русалки Дністрової», праця окремих представників «Руської Трійці» або ж «Хроніки міста Львова» Дениса Зубрицького.

Предметом цієї статті, натомість, є попередниця «Хроніки...» Дениса Зубрицького, «Історія Львова» Ігнація Ходиніцького (Ignacy Chodunicki) – автора, постать якого в історії Львова й Галичини маловідома і, як видається, недооцінена. Мета дослідження – вивчення леополітани І. Ходиніцького як явища книжкової культури та історіографічної думки початку XIX ст.

Попри те, що І. Ходиніцький написав і частково видав досить багато великих текстів, зокрема біографічних, життєпис самого автора наразі можна окреслити дуже фрагментарно. Як не дивно, свідчення про цього вченого уривкові, а тому все ще потребують глибших студій та уточнення.

Загальна біографічна силуета автора наразі досить скупа. Ігнацій Ходиніцький (у хрещенні Казімеж (Казимир) Ходиніцький, 28 лютого 1786, Ходорів – 11 грудня 1847, Львів) – польський священник-кармеліт, історик, автор книжок із історії Львова, історії релігії та історії Європи, а також 3-томного біографічного словника учених-поляків (тобто, фактично, польських інтелектуалів). Однак вже на цьому етапі дослідники життєпису І. Ходиніцького розходяться: частина авторів стверджують, що у світському житті він був Казимиром, натомість Люція Харевич/Харевичова (Lucja Henryka Marja Charewiczowa) стверджувала, що його називали Жеготою (Charewiczowa, 1938, s. 35).

Деталі біографії священника і, як тоді казали, письменника також часто суперечливі й фрагментарні. Відомо, що майбутній автор «Історії Львова» народився 28 лютого 1786 р. у Ходорові. Поет та редактор «Gazety Lwowskiej» Францішек Валігурський (Franciszek Waligórski), який був особисто знайомий із священником, у 1861 р. писав, що той до 1799 р. навчався у школі у Бережанах, 1804 р. закінчив гімназію у Львові, після якої 14 липня 1805 р. став монахом-кармелітом і певний час був звичайним ченцем у Львові (Waligórski, 1861, s. 754). Ще один біограф, Константин фон Вурцбах

(Constantin Wurzbach Ritter von Tannenberg) у «Біографічному словнику Австрійської імперії» («Biographisches Lexikon des Kaiserthums Oesterreich») відзначав, що І. Ходиніцький вивчав також університетську філософію у Львові, однак вступив до ордену на кілька років пізніше – 25 травня 1809 р., після чого у 1811 р. був висвячений на римо-католицького священника з рук львівського архієпископа для римо-католиків Кастана Кіцького (Kajetan Ignacyicki) (Wurzbach, 1856, s. 354). Потім за сумлінне виконання монастирських обов'язків І. Ходиніцького призначили пріором у Львові та в Більшівцях. Наприкінці 1846 р., у 60 років, монах став секретарем провінції кармелітів. Ця посада вимагала регулярних подорожей і підірвала здоров'я І. Ходиніцького. Важко захворівши, він помер у грудні 1847 р., напередодні доленосних подій «Весни народів» 1848 р., і був похований на Личаківському цвинтарі. Однак із незрозумілих причин на його могилі не було встановлено постійного хреста чи каменя, і як наслідок, вже у 1873 р. кармеліти не пам'ятали точно місце його останнього спочинку.

Наукова діяльність І. Ходиніцького була пов'язана з чернечим життям. Він керував архівом та бібліотекою монастиря кармелітів у Львові. Тут, як зазначали його прихильники, весь вільний час присвячував літературі та історії. На думку сучасників, у цих сферах монах досяг помітного успіху, його вважали найерудованішим зі своїх чернечих співбратів у регіоні або ж у польських провінціях ордену кармелітів загалом. Мемуаристи акцентували також на його сумлінності і любові до праці. Той самий Ф. Валігурський у 1861 р. зазначав, що у монастирі не було жодної книжки, якої би не торкнулася рука І. Ходиніцького, і що саме він упорядкував бібліотеку, уклав її каталог та підготував літопис монастиря. Священника І. Ходиніцького Ф. Валігурський характеризував теж якнайкраще: «Був то священник з покликання у повному значенні того слова. Цілком посвячений Богу, провадив життя дуже святоблिवе і стисло пристосоване до правил ордену, а наймилішою і єдиною його розвагою у хвилинах, вільних від обов'язку покликання, були наукові студії й праці ... Попри поважний вік, в якому я познайомився з ним особисто, він працював цілими днями від рання до пізньої ночі» (Waligórski, 1861, s. 754).

Письменник Владислав Завадзький (Władysław Wincenty Zawadzki herbu Rogala, 1824–1891) 1878 р. у нарисі «Література в Галичині» зазначав, що Ігнація Ходиніцького вважали найпрацьовитішим істориком у Галичині після Францішка Сярчинського (Franciszek Siarczyński) – священника, публіциста, географа та директора Інституту Оссолінських у Львові (Zawadzki, 1878, s. 72). Ймовірно, сучасники дійсно поважали І. Ходиніцького як зберігача тогочасної культурної та історичної пам'яті, натомість він будував свої тексти на принципах своєрідного «компілятивного енциклопедизму». Те, що знаходив цікавого для історії, літератури та бібліографії, монах намагався публікувати у монографіях чи періодиці і так врятував від забуття багато цінних історичних матеріалів.

У цьому плані його працю можна у чомусь порівняти з діяльністю Варлаама Компаневича, українського священника, ченця-василіянина, який упорядковував джерела Святоюрського і Онуфріївського монастирів та видав на їх основі літописи про історію цих монастирів, а також декілька інших праць (Ісаєвич, 2007, с. 57). З іншого боку, праці Ігнація Ходиніцького з історії релігійного життя краю мали часткову аналогію у роботах іншого сучасника руського/українського священника Михайла Гарасевича, барона де Нойштерна із його фундаментальною латиномовною «Annales Ecclesiae Ruthenae» (1809). Його також вважали одним із найосвіченіших русинів/українців початку ХІХ ст.

Справді, на тлі книжок інших галицьких авторів видана й не видана книжкова історіографічна спадщина І. Ходиніцького виглядала досить імпозантно. Серед його праць, зокрема, виділялися дослідження з світової історії («Діяння історично-політичні Європи та інших частин світу на початку XIX ст.»/«Dzieje historyczno-polityczne Europy i innych części świata na początku wieku XIX» (1817–1820, 6 томів)¹, історії Галичини й Львова («Історія столичного королівств Галичини й Володимирії міста Львова від його заснування аж до нинішніх часів»/«Historia stołecznego królestw Galicyi i Lodomeryi miasta Lwowa od założenia jego aż do czasów terażniejszych» (1829), історико-біографічні праці («Лексикон вчених поляків та польок, що містить короткі риси їх життя, особливо відомості про твори і критичний розгляд деяких важливих праць», т. 1–3, 1833 р., який містить майже 360 біографій польських інтелектуалів)/«Dykcjonarz uczonych Polaków i Polek, zawierający krótkie rysy ich życia, szczególne wiadomości o pismach i krytyczny rozbiór ważniejszych dzieł niektórych» (у трьох томах, 1833, репринт 1974; містить близько 360 біографій польських авторів-інтелектуалів), «Історична відомість про фундації монастирів ордену кармелітів, що колись в Польщі та Литві, а пізніше під пануванням Австрії, Росії і Пруссії перебували» (1846)/«Wiadomość historyczna o fundacyach klasztorów Zakonu Karmelitańskiego, niegdyś w Polsce i Litwie, a później pod panowaniem Austrii, Rosyi i Pruss zostających» (1846). Також Ігнацій Ходиніцький залишив по собі не опублікований польський переклад 30 томів праці «Chronik des neunzehnten Jahrhunderts» («Хроніка XIX століття») Карла Вентуріні (Carl Venturini).

Однак трактування образу І. Ходиніцького у науковій літературі та пошуки його слідів в історії Львова не були такими простими. Як зазначали вже пізніші автори, його об'ємистим творам бракувало критичного підходу, він надто довіряв чужому слову, без верифікації переписував із різних джерел цілі уривки, некритично поєднуючи їх. Тому молодший сучасник Ігнація Ходиніцького, дослідник польської літератури, енциклопедист, філософ та психолог Міхал Вишневський (Michał Wiszniewski) оцінював «Лексикон вчених поляків» позитивно, але обережно. Він наголошував, що хоч той став бібліографічною рідкістю, але не був доведений до логічного кінця і мав не зовсім досконалу, на думку М. Вишневського, будову: «Шкода, що автор не закінчив цей твір і що він дав йому словникову форму; інакше це було б найкраще читиво про польську літературу для початківців» (Wiszniewski, 1840, s. 151), зазначивши також, що не всі відомості були критично опрацьовані. У такому амбівалентному контексті формував образ І. Ходиніцького як Ходинецького (sic!) і В. Завадзький наприкінці 1870-х років. Начебто виправдовуючи монаха і відзначаючи його працезданність, автор «Літератури в Галичині» акцентував на тому, що ідея критичної оцінки джерел, пошуку та верифікації фактів в історичній науці, яку тоді репрезентував Йоахим Лелевель (Joachim Lelewel), у Львові часів Ігнація Ходиніцького ще не встигла міцно закріпитися. Саме у цьому ключі дослідник і мемуарист пояснював специфіку історичного підходу монаха (а також його сучасників) та змальовував його: «У Львові в келії кармелітського ордену сидів старий монах, оточений працями Нарушевича, Чацького, Оссолінського та інших історичних авторів і, виписуючи з них одне й

¹ Можливо, публікація священником декількох томів із історії Європи вказувала на тодішній інтерес жителів Галичини до самої ідеї Європи, стимульований, зокрема, австрійською книжковою культурою і модою на французьку культуру (прикладом чого була поява франкомовної «Gazette de Leopold» ще у 1776 р.). Пор.: Голик, 2019, с. 18.

друге, компілював багатотомні праці ... Був тоді кс[ьондз] Ходиніцький автором дуже працьовитим і плідним. Його письменницькі заняття нараховували цілий шерех літ. Його працям не можна відмовити в пожиточності, бо розповсюджували історичні знання. Але укладені без належної критики, переписувані звідти й звідси, на віру в чуже слово, не мали наукової вартості. Були компіляціями, а не історією. Можна пошанувати сивого монаха, який хотів бути пожиточним як вмів і міг, однак до поступу ..., до роз'яснення наукового предмету, такий спосіб заняття історією не міг причинитися» (Zawadzki, 1878, s. 73).

Схожі оцінки були поширені й потім. Так, вже на початку ХХ ст. архівіст і журналіст, історик Львова Францішек Яворський (Franciszek Jaworski), досліджуючи львівські екслібриси, знайшов аж 3 різних «бібліотечних знаки» Ігнація Ходиніцького, а один із них опублікував (Jaworski, 1906, s. 381–382). Екслібрис, який дослідник виявив у збірці Павликовських, не містив нічого особливого і був стереотипним, витриманим у німецькому канцелярському стилі: у квадратній рамці вміщено порядковий номер книжки 188 і латинський напис: «Ex Collectione Librorum P. Jgnatii Chodynicki Carmelitae Ant. Reg. Obs». Цей знак разом із текстами священника, зауважував Ф. Яворський, допоміг би реконструювати бібліотеку І. Ходиніцького та його читацькі інтереси. Проте до цієї ідеї дослідник ставився негативно, різко оцінюючи самого І. Ходиніцького, його книгозбір, твори загалом та леополітану зокрема: «... результат не винагородив би зусиль. Адже був кс[ьондз] Ходиніцький компілятором найгіршого стилю. Брав з других рук некритично, головно з праць Нарушевича, Чацького, Оссолінського, а там, де використовував рукописи, не вмів відрізнити зерна від полови». Далі львовознавець кінця ХІХ – початку ХХ ст. дещо злагоджував оцінку наукової праці свого попередника: «Попри це, він є першим істориком Львова, і хоч далеко йому до використання архівних засобів, все ж зумів використати Зіморовича і Юзефовича, яких мав у рукописі» (Jaworski, 1906, s. 381). Але відразу за тим дослідник знову нівелював цю оцінку: «Як і сама наукова індивідуальність, так нічим не відзначається екслібрис. Ходиніцького, поза тим, що є, і поза тим, що в час розпорошування і нищення монастирських бібліотек знайшовся монах, який не лише сам збирав книжки, але й позначав їх власним екслібрисом» (Jaworski, 1906, s. 381). Далі Ф. Яворський роздумував про долю приватної бібліотеки І. Ходиніцького, вказуючи, що її, мабуть, більше немає у монастирі і що вона розійшлася містом, де ще на початку ХХ ст. її екслібриси можна було нерідко побачити.

Натомість наприкінці 1930-х років Л. Харевич, розповідаючи читачам про внесок І. Ходиніцького у дослідження Львова, починала з екслібрисного сюжету Ф. Яворського. Однак у її інтерпретації не було таких категоричних оцінок. Тут було сформовано нейтральний образ ченця-ерудита, який трудиться над багатотомними працями у келії монастиря кармелітів. Також вчена наводила рисунковий портрет І. Ходиніцького, який створив кустош Оссолінеуму, художник, письменник та етнограф Фелікс Моравський (Feliks Jan Szczęśny Morawski) зі збірки бібліотеки Баворовських (Charewiczowa, 1938, s. 36). Водночас, покликаючись на наведену вже думку В. Завадзького, Л. Харевичева (Харевичова, Харевич) повторювала закиди у некритичності текстів І. Ходиніцького. Основними джерелами фактів з історії Львова у працях ченця дослідниця вважала «Хроніки» Бартоломія Зіморовича (Józef Bartłomiej Jan Zimorowicz) та Яна Юзефовича (Jan Tomasz Józefowicz) й називала «Історію Львова» Ігнація Ходиніцького компіляцією, яка, однак, «містить багато цінних відомостей про

перший період ... австрійської займанщини (1772–1828), а також опис Львова, його влади, на підставі шематизмів і австрійської статистики» та стала першим об'єктом критики й полеміки (Charewiczowa, 1938, s. 37). Пізніші історії Львова, включно з тритомником, який підготував Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України, теж наголошували (наприклад, у передмові Ярослава Ісаєвича) на комплікативності «Історії Львова» і вказували лише її бібліографічні особливості: основний наклад/перше видання – 1829 р., друге видання/другий наклад зі зміненою титульною сторінкою – 1865 р. (Ісаєвич та ін., 2006, с. 15).

«Історію Львова» І. Ходиніцький писав у 1820-х роках, опублікувавши її у 1829 р. Умовно працю вченого-кармеліта можна поділити на 2 частини: перша написана з орієнтацією, зокрема, на хроніку Б. Зиморовича «Потрійний Львів». Використав Ігнацій Ходиніцький і працю Яна Юзефовича, публікації польських середньовічних та ранньомодерних хронік, «Історію Польщі», а також роботи сучасних йому авторів, включно з Миколою Карамзіним (Николай Карамзин), який тоді був досить популярним і серед галицьких вчених під час висвітлення руського періоду історії міста. Іншу частину літератури та лектури І. Ходиніцького, натомість, склали тексти австрійських авторів, які подавали матеріали з історії краю після 1772 р. Тому, попри використання ранньомодерних наративів, а також юридичних актів періоду Корони і Речі Посполитої (як *Volumina Legum*) львівський священник звертався також до новіших статистичних джерел, таких як шематизми, та використовував австрійську статистику, що давало змогу формувати відносно об'єктивну картину сучасного І. Ходиніцькому Львова. Проте, як і інші тогочасні автори, І. Ходиніцький у самому тексті не часто і не завжди точно робив поклики на того чи того автора, тому нині не завжди зрозуміло, звідки він брав те чи те твердження.

Натомість добре видно коло читачів, на яких розраховував автор «Історії Львова». Прикметно, що І. Ходиніцький присвятив книжку голові львівського магістрату Янові/Йоганнові Гомме (Jan Homme, Johann Anton Homme (1825–1841)) та жителям міста. Також важливим є список пренумератів-благодійників-передплатників книжки, серед яких були найвідоміші на той час львівські урядники та представники духовенства й інтелігенції (Chodunicki, 1829, с. V–X). Автор визначив досить чітко, хоч і відносно широке, коло своїх адресатів: 142 особи, частина з яких замовила навіть по 12 примірників книжки. Центром замовників-меценатів видання в Ігнація Ходиніцького поставала громада міста, міська рада Львова та її тодішній президент Я. Гомме. Далі І. Ходиніцький апелював до потенційних читачів – передплатників. До них належали представники тогочасної міської аристократії та вищого духовенства римо-католицького, греко-католицького та вірмено-католицького обрядів (від графів Дзедушицьких (Dzieduszycy) до русько-українського єпископа львівського Михайла Левицького й перемишльського Івана Снігурського), керівники львівських духовних семінарій та чернечих згромаджень, настоятелі храмів (від Вавжинця Белянського (Wawrzyniec Bielański), тогочасного префекта римо-католицької духовної семінарії у Львові, вікарія Львівської вірменської катедрі Якуба Аксентовича (Jakób Axentowicz) до Сабатія Гарасевича з греко-католицької духовної семінарії та настоятеля тодішніх львівських василіан Варлаама Компанієвича), цісарсько-королівські радники, шамбеляни. Замовниками книжки стали тодішні галицькі книгарі: Францішек Піллер (Franciszek Piller), Кун і Ян Міліковські (Kuhn i Jan Milikowski), Бартоломій Яблонський (Bartolomiej Jabłoński). Ще одну нішу майбутніх читачів займали урядники (судові консилярі,

інгросисти, циркулярні комісари, а поруч із ним – професори університетів та гімназій, звиклі богослови, звичайні міщани й міщанки). Саме цим читачам й призначалося 185 примірників «Історії...». Водночас І. Ходиніцький вказував, що сам був уважним читачем текстів, із яких брав відомості для своєї книжки. Серед них – як неопубліковані ще тоді історії Львова Бартоломія Зіморовича та Яна Юзефовича, так і пізньосередньовічні й ранньомодерні видання історії Яна Длугоша (Jan Długosz), Мартина Кромера (Marcin Kromer), Александро Гваніні (Alessandro Guagnini), Мацея Меховіти (Maciej Miechowita), Марціна Белського (Marcin Bielski), Веспасіана Коховського (Wespażjan Hieronim Kochowski), Самуеля Грондзького (Samuel Grądzki), Шимона Старовольського (Szymon Starowolski), Шимона Окольського (Szymon Okolski), того ж таки Бартоломія Зіморовича, а також історія російської державності Миколи Карамзіна та «Історія польського народу» Адама Нарушевича (Adam Tadeusz Stanisław Naruszewicz) (Chodynicki, 1929, s. XI–XIV)².

Загалом же книжка І. Ходиніцького обсягом 490 сторінок у семи розділах охоплювала історію Львова від часів перед заснуванням міста до кінця 1820-х років.

У вступі автор пояснював публікацію своєї праці появою аналогічних видань про Краків і Варшаву³. Автор «Історії...» також прославляв Львів і намагався показати, що він завдяки своєму «минулому і теперішньому квітучому стану» належить до передових європейських міст (sic!) та заслуговує на власну історіографію (Chodynicki, 1829, s. XI). Такий панегірик можна прочитувати у відносно нейтральному ключі як локально-патріотичну позицію одного з міщан Львова, якому дійсно небайдужий образ власного міста в очах інших, так і завуальовану похвалу австрійській владі, за якої текст було видано й написано.

Перший, вступний розділ книжки І. Ходиніцького був відносно невеликим (23 сторінки) й подавав коротку історію краю та галицьких князів перед тим, як друга, майже вдвічі більша частина праці (уже 250 сторінок) відображала історію Львова від княжих часів і до приходу Габсбургів. Відліком для своєї історії І. Ходиніцький, як і Б. Зіморович, взяв коротку історичну генеалогію Русі, руських князів, русинів взагалі на тлі інших слов'янських племен. Однак використовував вже видання літопису Нестора у редакції, доступній авторам початку XIX ст. Водночас він намагався скорелювати конструкції давньоруського літописця з історичними

² Зокрема, тут фігурував Ян Длугош із його «Historica Polonica», Мартин Кромер із «De origine et rebus gestis Polonorum libri XXX», Марцін Бельський із його «Kronika polska»; Алессандро Гваніні де Ріццоні (Alessandro Guagnini dei Rizzoni) із його «Хронікою європейської Сарматії»/«Sarmatiae Europaeae descriptio» тощо) та сучасних йому авторів (таких як Адам Нарушевич із його «Історією польського народу»/«Historia narodu polskiego», Микола Карамзін із його «Історією держави Російської» («Историей государства Российского»), Якоб Августа Гоппе (Jacob August Hoppe) з його «Давнішою і новішою історією Королівства Галичини і Володимирії» («Aeltere und neuere Geschichte der Königreiche Galizien und Lodomerien» Wien, 1792). Втім на початку книжки Ігнацій Ходиніцький апелював до античної історіографії, навівши на шмуцтитулі латиною вислів Ксенофонта Афінського (Ξενοφόντος) про те, що держава громадян, які розпоряджаються своїми правами, є прекрасною у мирі та непереможною у війні.

³ Ігнацій Ходиніцький не наводив назв, але, очевидно, йшлося про виданий у Кракові 1827 р. «Історичний опис міста Кракова та його околиць» («Historyczny opis miasta Krakowa i jego okolic») Амброзія Грабовського (Ambroży Grabowski) та «Опис історично-статистичний міста Варшави» («Opisanie historyczno-statystyczne miasta Warszawy») Лукаша Голембійовського (Łukasz Gołębiowski) (Варшава, 1827) – праці відомих тоді авторів.

побудовами польських хроністів, зокрема Я. Длугоша. Ігнацій Ходиніцький навіть досить категорично стверджував, що відомості польського автора щодо середньовічних племен на руських територіях певніші, аніж свідчення руських історіографів. Передісторію самого Львова монах починав із короткої відносно детальної історії Галицько-Волинських земель за схемою, що згодом стала майже звичною: від «хорватської» «Червоної Русі» й «Червенських городів» до «знаменитого Князівства чи Королівства Данила» та його переходу «під польське берло» (пор.: Голик, 2017, с. 136–137). За цього середньовічну землю «сирбів і хробатів» львівський автор зображав найдавнішою частиною Русі (Chodynicki, 1829, s. 3). Саму ж Русь чи русинів у світлі цієї концепції зображав первісно дуже могутньою силою, згодом, однак, послабленою поділом на удільні князівства, зокрема Галицьке й Володимирське. Генеалогію «Червоної Русі» і «Червенських городів» Ігнацій Ходиніцький виводив від міста Червеня («Червено-Россія») перетворена на Червону Русь, протиставляючи «холмську» концепцію походження міста відому від Миколи Карамзіна, «галицькій» («Червенські городи» – «Галич») і розміщуючи його біля тогочасного Станіславава (Chodynicki, 1829, s. 5, 6, 7). «Піднесення Львова» у регіоні І. Ходиніцький зображав відповіддю Лева Даниловича на експансію монголів, прагненням уникнути залежності від них. Автор «Історії Львова» подавав і розповсюджену на той час версію про Лева Даниловича як фундатора нового міста і думку М. Карамзіна, що Львів заснував ще у 1259 р. Данило Романович, натомість його син переніс сюди свою столицю у 1269 р. (Chodynicki, 1829, s. 24). Ймовірно, порівнюючи концепції Б. Зіморовича та інших авторів, вчений кармеліт вважав первісною назвою міста «Львігород», натомість форми «Львів» (Lwów) і Leontopolis називав пізнішими. Тому, засвідчуючи ранньомодерну латинську назву міста, І. Ходиніцький наводив як приклад знайдений у ХІХ ст. напис із Галицької брами: «Dux Leo mihi fundamenta jecit, Posterі nomen dedere Leontopolis» («Князь Лев заклав мої фундаменти, Нащадки дали ім'я Леонтополіс») (Chodynicki, 1829, s. 25). Проте, як частково і його попередники, Ігнацій Ходиніцький не був впевненим, вагався, на честь кого назване місто та навіть кому воно завдячує свій герб: князю Леву Даниловичу чи «королю звірів» – леву (Chodynicki, 1829, s. 27). Однак під впливом уявних реконструкцій Бартоломея Зіморовича Ігнацій Ходиніцький зображав саме князя Лева «головним будівничим» «Львігорода». У його (чи у запозичених із «Потрійного Львова») візіях руський князь очистив зарослу лісами місцевість, поставив дерев'яний Високий замок на Лисій горі та вмістив туди королівські реліквії й військові трофеї, потім розбудував Низький замок, а до рогу між обома замками заповнили хати міщан. Розвиваючи цю думку далі, І. Ходиніцький, треба визнати, намагався локалізувати уявні вже тоді об'єкти княжої доби, зокрема князівські резиденції, у реальному просторі Львова першої третини ХІХ ст.: «Той замок стояв у західній частині, біля монастиря тринітаріїв, у самому місті, а коли у пізніших часах був розібраний, на тій площі знаходилося торговище дерев для опалу, яке недавно перемістили у місце публічних проходів» (Chodynicki, 1829, s. 25). Постаті руських князів, передовсім Данила Романовича, у якому монах все таки бачив засновника міста, автор «Історії Львова» зображав позитивно, відзначаючи його мужність та сміливість, детально описував життя володаря у контексті виникнення Львова й поза ним. Прикметно, що Ігнацій Ходиніцький намагався порівнювати звістки про князя Данила у текстах Миколи Карамзіна, Яна Длугоша, Мартина Кромера і Мацея Стрийковського (Maciej Strykowski), або ж прямо

протиставляв, наприклад, думки Бартоломія Зіморовича і Миколи Карамзіна. Шукаючи слідів польської присутності в історії давньоруського Львова, кармеліт, наприклад, піддавав сумніву «перше спалення Львова» Лешком Чорним (Leszek Czarny), конфронтуючи повідомлення Якоба Гоппе із його «Давньої й нової історії Королівства Галичини й Лодомерії» («Ältere und neuere Geschichte der Königreiche Galizien und Lodomerien», Відень, 1792), того ж таки Яна Длугоша, Мартина Кромера, Марціна Бельського (Chodynicki, 1829, s. 28, 30). Отже, львівський автор прагнув надати своєму дискурсові критичного спрямування. Інколи він сягав доволі рідкісних вже тоді старопольських текстів, наприклад, «Morze łaski Boskiej, które Pan Bóg w Koronie Polskiej ... wylewa» (1740) барокового Пйотра Яцка Пруща, Гіацинта (Piotr Jacek Pruszczy, Hiasynt), щоб ствердити, що Лева Даниловича поховали Самборі «у василіанському (sic!) монастирі, який він збудував для себе» (Chodynicki, 1829, s. 31). Ще в іншому місці, описуючи коронацію образу Діви Марії з Домініканського костелу у Львові, спеціально покликався на текст «книги “Hasło Słowa Bożego”, друкованої у Львові у Святої Трійці, у р. 1754, in folio» (Chodynicki, 1829, s. 274). Йшлося, очевидно, про об'ємистий анонімний друк під довгою розбудованою назвою: «Hasło Słowa Bożego Łaskę, Pokoju u Chwałę Wcielonego Słowa Matki ... Nayświętszey Bogarodzicy Y Panny Maryi Od Zwycięstwa Cudowney w Obrazie Lwowskim ... Przez Ręce ... Mikołaja Ignacego ... Wyzyckiego ... Ukoronowanej Roku Generalnego Iubileuszu 1751 ... Głoszące Czyli Kazania Przez Całą Solenną Oktawę tak Koronacyi iako у Anniwersarz teyże ... miane» (Lwów, 1754). Концептуально монах-кармеліт починав свою книжку, приймаючи, загалом, польську історіографічну канву. Проте навіть не всі польські автори тогочасного Львова погоджувалися з думками І. Ходиніцького щодо руських початків міста та етимології його назви⁴. Водночас, описуючи картину завоювання княжого замку під час походу Казимира III Великого (Kazimierz III Wielki) й описуючи долю двох королівських корон із резиденції руських князів, Ігнацій Ходиніцький не погоджувався з Адамом Нарушевичем, що вони мали належати королям Данилу Романовичу та Леву Даниловичу, бо, як стверджував, більшість середньовічних і ранньомодерних польських авторів не називала князя Лева королем (Chodynicki, 1829, s. 35). Загальна картина давнього Львова в Ігнація Ходиніцького так чи так повторювала Зіморовичеву схему: від первісного поділу міста на ділянки до «тріумфу Казимира Великого» 1340 р. і далі (Chodynicki, 1829, s. 38). Загалом, тексти Б. Зіморовича та Я. Юзефовича стилістично й фактологічно проглядали у тексті І. Ходиніцького в описі середньовічного та ранньомодерного Львова, його історії, постатей та пам'яток. Все це, значною мірою, поширювало також і міти та стереотипи цих авторів. Ці уявлення були міцно вплетені в основний текст праці І. Ходиніцького: інколи час його розповіді несподівано зливався з часом розповіді Б. Зіморовича. Тоді автор «Історії Львова» намагався обумовити це у примітках. І

⁴ Сумніви виникли, наприклад, в уродженця Чижок, мешканця Львова письменника Станіслава Любича Яшовського (Stanisław Lubicz Jaszowski, 1803–1842), який у науковому часописі закладу Осолінських сумнівався, чи в «Історії Львова» потрібен розділ про «Червону Русь», а також заперечував проти полонізованого звертання Ігнація Ходиніцького до Лева Даниловича як до «Леона» (Станіслав Яшовський доволі резонно зауважив, а місто б називали «Леонів», а не «Львів»). Зрештою, С. Яшовський планував видати власну історію Львова, однак у підсумку вирішив уникнути звинувачень щодо плагіату й розвивав львівські сюжети у художніх текстах 1830-х років («Польські повісті історичні», «Битва під Стубном» тощо).

саме примітки/поклики розкривали і методи читання львівського кармеліта, і його історичні та географічні знання. На маргінесах текстів Б. Зіморовича і Я. Юзефовича І. Ходиніцький прагнув подати читачам важливі, на його думку, деталі. Передовсім, йшлося про порівняння різних візій історичних подій, постатей або ж про топографічну локалізацію історичних об'єктів на мапі сучасного йому Львова чи географічне місцезнаходження згаданих у тексті міст і сіл на карті Галичини початку ХІХ ст. Так, наприклад, І. Ходиніцький спеціально локалізував для читачів львівські сакральні об'єкти: костел Святої Катерини (на низькому замку Святого Станіслава (на Краківським передмісті, нижче від костелу Святої Анни)), Святого Хреста з монастирем (трансформований у міський театр і нормальну школу, відповідно) (Пор.: Chodynicki, 1829, s. 70, 72, 89). У контексті облоги Львова військами Богдана Хмельницького автор «Історії...» вказував, що «церква схизматична» поруч із «схизматичним» монастирем (про яку говорили ранньомодерні автори, як про шлях, яким русини-«схизматики» запровадили козацькі війська до костелу кармелітів) була дерев'яною, згодом стала унійною/греко-католицькою, зрештою, її розібрали у 1800 р., а на тім місці спорудили приватну будівлю (Chodynicki, 1829, s. 131–132). Загалом, коли мова йшла про монастирі й монастирське життя Львова, І. Ходиніцький намагався поправляти Б. Зіморовича. Наприклад, коли той писав, що Беата з Костелецьких Острозька (Beata Ostrogska z Kościeleckich) і її донька змушені були місяць переховуватися у Львові в аптеці домініканського монастиря, Ігнацій Ходиніцький, йдучи за «монашою» логікою, стверджував, що, очевидно, йшлося лише про помешкання світського аптекаря, а не про келії ченців (Chodynicki, 1829, s. 85). В окремих випадках І. Ходиніцький подавав примітки, які можна назвати «протоархеологічними». Наприклад, коментуючи звістки про смерть Штефана ІV Томші (Štefan Tomša) у Львові 1564 р., повідомляв сучасників, що «гриб того Томші в 1824 р., коли переробляли притвор церкви Святого Онуфрія, випадково був відкритий, і в ньому, крім адамашкового сукна і оксамитного з гафтами й золотими гудзиками, нічого більше не знайшли» (Chodynicki, 1829, s. 91).

У географічному чи історико-географічному аспектах монах досить вибірково інформував читачів про окремі регіони (як Буковина – «значний край на схід від Галичини, за часів австрійських названий Буковиною» (Chodynicki, 1829, s. 90), Покуття – за І. Ходиніцьким, колишня назва «Коломийського повіту за містом Кути», або ж Коломийський циркул (Chodynicki, 1829, s. 97)). Або ж галицькі міста, містечка і села чи передмістя: Стрий («циркулове місто в Галичині над рікою тої ж назви, що впадає до Дністра» (Chodynicki, 1829, s. 158)), Кросно, Обертин, Снятин, Скала, Роздол, Медика, Мартинів, Живець, Дукля, Ланьцут, Щирець, Бережани, Збоїща, Малехів тощо. Це, певною мірою, проектувало історію на сучасну монахові географію. Окрім того, І. Ходиніцький намагався пояснити читачам суть історичних подій або реалій, які не впливали самі собою з текстів ранньомодерних хроністів – таких, наприклад, як Берестейська унія 1596 р. (І. Ходиніцький говорив про Берестейський синод 1594 р., як про час поєднання «королівської Русі з Римською церквою» (Chodynicki, 1829, s. 141). Він також пояснював читачам, що таке кварцярне військо і від чого походить його назва (Chodynicki, 1829, s. 151), а також припускав, йдучи за історичними слідами (зокрема топонімією), що довкола Львова мали розвиватися винниці, які занепали внаслідок війн і татарських набігів (Chodynicki, 1829, s. 196). Він також намагався пояснити частину урбанонімів/топонімів, зокрема, пов'язував

назву (під)львівського Знесіння з «місцем, де Яблоновський зніс татар під Львовом» (Chodynicky, 1829, s. 228). Загалом же історія ранньомодерного Львова в «Історії...» І. Ходиніцького, слідом за Б. Зіморовичем і Я. Юзефовичем, була історією значного міста Речі Посполитої – оплоту латинської/римської церкви, яку відвідували польські королі, і твердині, яку облягали й намагалися захопити «схизматики» та іновірці (козаки, татари, турки) та інші вороги Корони (шведи). Так чи так, розділ, присвячений пізньосередньовічному і ранньомодерному Львову, в І. Ходиніцького вийшов найбільшим і майже центральним.

Натомість третій, знов відносно невеликий, розділ книжки, що займав 28 сторінок, був присвячений сучасним І. Ходиніцькому австрійським часам в історії Львова. Тут монах намагався обґрунтувати австрійську політичну міфологію Галичини на підставі прав угорських королів на середньовічну «Галицію і Володимирію» (останню він не вважав ілюзорною, стверджуючи, що приналежність до Австрії після 1772 р. Сокаля, Холма і Збаража давала повне право австрійській владі на символічне володіння Волинню). Цей розділ був важливою спробою синтезу ранньоавстрійської історії Львова. Він послідовно описував різні етапи й форми ранньоавстрійської присутності в місті: губернаторство Антона фон Пергена (Johann Baptist Anton von Pergen), встановлення чи ритуалів відновлення щорічних львівських контрактів, публічної данини (hoľdu) вірності Галичини, яку 29 грудня мали складати всі стани міста й провінції, обрахування вартості міських та передміських кам'яниць Львова, поруч із візитами імператора Йосифа II (Joseph II, Josef Benedikt Anton Michel Adam) у 1780 і 1786 рр. Останньому І. Ходиніцький у дусі австролялізму вибудовував цілий панегірик, наголошуючи, що його діяльність зробила місто квітучим, і кількість його жителів значно зросла (від 25 тис. до 32 тис. за 2 роки), а реформа магістрату й судочинства сприяла кращому управлінню містом. Святоюрські ярмарки у сприйманні І. Ходиніцького теж виглядали привабливою ініціативою австрійського уряду, так само, як упорядкування міського публічного життя взагалі. Кармеліт перелічував також найбільш позитивні, у його баченні, кроки нового імператора Франца I (Franz Joseph I) назустріч Львову (починаючи від упорядкування міських ґрунтових книг). З іншого боку, початок ХІХ ст. у Львові був для І. Ходиніцького часом екстремальних подій, таких як великий (25-градусний) мороз взимку 1803 р., що спричинив жертви, як велика пожежа серед єврейських дерев'яних будинків у тому ж році (тут автор «Історії Львова» відразу наводив для порівняння приклад попередньої великої пожежі 1800 р., у якій постраждали церква Святого Миколая та костел Святого Яна (Chodynicky, 1829, s. 282).

Однак парадигма пожеж у ранньоавстрійському Львові І. Ходиніцького була частково рівноцінною з парадигмою візитів австрійських можновладців, зокрема брата Франца I, архикнязя Карла (Karl Joseph von Österreich), візит якого до Львова 1803 р. кармеліт також детально описував. Водночас на рецепції львівської реальності ХІХ ст. у свідомості священника позначилися також етнічні стереотипи, які частково споріднювали його з ранньомодерними хроністами, яких він переказував, зокрема насторожене ставлення до євреїв. Автор «Історії Львова» навіть протиставляв рішення імператора Йосифа II від 1789 р., який надавав привілеї єврейським мешканцям, що вели до збільшення їхньої релігійної громади та чисельності («збільшення у Львові тої кляси народу, яка згодом могла би стати обтяжливою для християнського віровизнання») (Chodynicky, 1829, s. 283), рішенням імператора Франца I, який, навпаки,

обмежив ріст кількості визнаців юдаїзму й скасував постанови Йосифа II. Ігнацій Ходиніцький трактував це як добрий знак.

Ігнацій Ходиніцький спеціально наголошував на австролялізмі львів'ян і культурі монаршої родини та цісаря. (Зокрема, у формі святкування іменин тодішнього імператора Франца I 4 листопада 1804 р. – ритуалу, якому він теж приділяв досить багато уваги і який детально описував.) З іншого боку, автор «Історії Львова» нотував, як надзвичайні події, також приїзд до міста інших монархів, наприклад, Марії Кароліни Австрійської (Maria Karolina Luise Josepha Johanna Antonia von Österreich).

Ранньоавстрійська епоха у тексті І. Ходиніцького пов'язана і з несподіваною появою російських війська у місті 1809 р., і з їхнім відступом та повторним приходом австрійського війська і поверненням Львова «під лагідне панування ... Цісаря» (Chodynicki, 1829, s. 285). Прикметно, що кінець Наполеонівської кампанії 1814 р. й взяття Парижа союзними військами монах описував як триумф для львів'ян, тобто не крізь призму бонапартизму, що теж мало акцентувати на відданості галичан австрійському трону (Chodynicki, 1829, s. 290–291). Але, йдучи за хронологічною канвою, Ігнацій Ходиніцький поруч зі значущими й бурхливими історичними подіями (як, наприклад, відголоски європейських війн або ж зібрання крайового станового сейму (1817)) описував й спокійні, буденні соціальні акції міста, наприклад, відкриття 1811 р. Інституту убогих або ж філантропійна діяльність жіночого Товариства добродієвності (1816), а поруч із ними похоронні церемонії можновладців, наприклад, Адама Казимира Чорторийського (Adam Kazimierz Ambroży Marek Czartoryski) у 1823 р. З іншого боку, нарівні з візитами «Найяснішого Цісаря» І. Ходиніцький досить детально описував й такі небуденні львівські події, як руйнація 14 липня 1826 р. старої міської ратуші: «Було то завалення ратушної вежі, найдавнішої пам'ятки і найкращої оздоби, що посередині самого міста ... на 30 сажнів вгору була піднесена» (Chodynicki, 1829, s. 300). Автор «Історії Львова» пояснював руйнування конструкції: «... коли нижня частина її, у формі чотиригранника, незначно розсунувшись, тягарем верхньої частини, у восьмигранник збудованої, стиснена, розступилася на два боки, через що верхня частина мусіла осунутися перпендикулярно всередину аж до склепіння, але не могла там залишитися, упала разом з годинником і двома його дзвонами, на сам ринок, скерувавшись на захід, так, однак, щасливо, що з будинків, які її близько оточували, жодного не пошкодила» (Chodynicki, 1829, s. 301). Водночас кармеліт відготовував й чисто людський вимір події – трагедію восьми львів'ян, яких знайшли під завалами вежі: «... двох жовнірів, яких цікавість аж на сам верх вежі запровадила, і 15-літня дочка трубача, з пишалкою, сильно стисненою в руці, на якій та нещасна ще перед самою смертю, коли годинник, власне, другий квадранс на сьому вдарив, за звичаєм, свистала. Один тільки хлопець залишився живий, сильно вдарений цеглами в крижі, і з перестрашу мову втратив, але потім старанням лікарів повністю повернувся до здоров'я» (Chodynicki, 1829, s. 301). Проте й тут автор «Історії Львова» повертався до «спонтанної археології» та історіософських ремінісценцій, описуючи віднайдений під завалами «поперечний камінь ... в архівальному вікні вежі», який «мав напис німецький, готичними літерами вирізьблений: "Hans Bleiber Anheib des Bau 1491"». Так, отже, той колос, який 335 літ оздоблював то місто і пильнував над його публічною безпекою, обвалився в одній хвилині, не залишивши ані сліду зі своєї величності» (Chodynicki, 1829, s. 302). Цією подією, зверненою водночас і в минуле,

і в теперішнє, І. Ходиніцький обривав історичний огляд австрійського періоду історії Львова, свідком якого був.

Натомість далі історіограф початку XIX ст. обрав іншу наративну тактику, формуючи розділи не за хронологією, а за тематикою. У відносно невеликому (14 с.) четвертому розділі його книжки йшлося про права і привілеї, «користі і свободи» надані Львову «пануючими» (Chodynicky, 1829, s. 303). Автор «Історії...» вибудовував довгий ряд привілеїв міста: від гіпотетичних прав, які дістало місто за династії Романовичів через тевтонське (магдебурзьке) право, і до привілеїв часів Речі Посполитої та Наддунайської монархії. За цього І. Ходиніцький далі намагався пояснити важливі й незрозумілі вже для читача XIX ст. історичні правові та інші терміни, наприклад, зупинявся на різницях між типами ранньомодерних земельних надань/ланів (польські, франконські, німецькі, хелмінські) (Chodynicky, 1829, s. 305). Автор «Історії...» також наголошував, що власне підміські лани володіння стали основою для підльвівських сіл та пізніших львівських дільниць, виводячи їх, передовсім, від значніших німецьких власників та їхніх ланів Замарстинова – від Sommersteinhof, Кульпаркова – від Golberghof і Клепарова – від Klepperhof (Chodynicky, 1829, s. 308)⁵. З іншого боку, кармеліт аналізував зміну львівських міських прав: від права складу й права «Лембурга» бити дрібнішу монету – півгріш у пізньому середньовіччі й ранньомодерних часах – до реорганізації цехів і цехових привілеїв, встановлення дорожнього мита і прерогативи набуття табулярних дібр уже в австрійському Львові. Цікаво, що галицька архівістика у цій візії виглядала інструментом для пошуку приватної власності й прав львів'ян, а не підтримання їхньої історичної пам'яті: «... створений був зі старих актів, колись гродських і земських провінційних судів, порядний архів з необхідними індексами, з якого той, хто хоче скористатися, за оплатою необхідної такси, міг би належного собі права у своїх інтересах завжди доходити» (Chodynicky, 1829, s. 316). Водночас і тут давалася чути стереотипність мислення монаха, коли йшлося про різні етнорелігійні спільноти Львова, зокрема про євреїв: «В наступних віках, особливо за панування Зигмунта III, євреї в надто великій кількості знаходилися у Львові, де майже звичаєм стало, що скільки було єврейських домів, стільки шильдів протекційних стояло в різних гербах шляхетських» (Chodynicky, 1829, s. 305). З іншого боку, цей розділ був однією зі спроб сформуванню першу історію львівських прав та привілеїв, і в цьому плані був особливим.

П'ятий розділ книжки демонстрував релігійні аспекти міського життя Львова як осідку трьох митрополитів. Тут візія І. Ходиніцького, як і у випадку заснування руського Львова, дещо змінювалася. Релігійну першість у місті він давав русинам із їхнім грецьким обрядом, а вірменів із їхнім обрядом і мовою називав майже сучасниками княжих русинів. Хронологічно останніми у «релігійному Львові» монах вважав поляків та німців – представників західного/латинського/римського обряду. Відповідно, релігійне місто у його баченні було структурованим. Насамперед йшлося про греко-католицьку митрополію. Тут І. Ходиніцький, значно відхиляючись від теми, широко подавав історію руської унійної церкви взагалі, Галицької митрополії і Львівського єпископства зокрема. Його книжка містила «сонм/розсет» (тобто хронологічний перелік) митрополитів Галицьких і львівських єпископів, а також описувала основні

⁵ Згодом проблематика ланів як виміру землевпорядкування й топографічного та урбанімічного маркування Львова постала перед дослідниками XX–XXI ст. (див.: Долинська, 2006).

греко-католицькі церкви: 7 існуючих на той час (від митрополичого собору Святого Юра до церкви греко-католицької духовної семінарії) і 9 неіснуючих (від церкви і монастиря Святого Івана Хрестителя і церкви Богоявлення до церкви Святого Хреста) (Chodynicki, 1829, s. 335–339). Далі автор «Історії Львова» описував сферу вірменського архієпископства у Львові, теж детально зупиняючись на генезі вірменського християнства загалом і його історії на Русі та у Галичині зокрема. Цей підрозділ теж вміщував «сонм» архієпископів вірменського обряду у Львові, описував Вірменський архикатедральний костел Успіння Богородиці та подавав неіснуючі вірменські храми (костел Святого Хреста, Святої Анни, Святого Якова) (Chodynicki, 1829, s. 355–357). Зрештою, І. Ходиницький описував єпископство й митрополію латинського/римо-католицького обряду теж за подібною схемою: історія виникнення, список архієпископів галицьких і львівських, 18 діючих на той час храмів та монастирів (від Катедрального костелу Внебовзяття Діви Марії до Інституту сестер Милосердя при костелі Святого Казимира) і майже таку, навіть більшу, кількість недіючих, зниклих або перетворених у світські заклади костелів (від костелу Святої Катерини до костелу Святого Марка) (Chodynicki, 1829, s. 395). Також до цього розділу була додана історія й список тогочасних шпиталів: від шпиталю в будинку сестер милосердя до шпиталю Лазаря. Завершенням розділу був короткий підрозділ про некатолицькі конфесії: громади протестантів (аугсбурзьке і гельветське визнання) та adeptів православ'я (греко-дизунійне визнання) у Львові, які на той час не мали власної церкви, а, як зауважував автор «Історії...», відправляли служби у приватнім мешканні (Chodynicki, 1829, s. 398). Цей розділ теж був, певною мірою, новаторською історією релігійного життя у Львові. Проте тут було помітно не тільки католицизм І. Ходиницького, але також і його осторогу перед іншими, нехристиянськими визнаннями, зокрема євреями, яким не було виділено окремого місця серед релігійного Львова.

У шостому розділі І. Ходиницький прагнув змалювати науковий Львів, описуючи водночас розвиток освіти й навчання, шкіл, гімназій та університету (чи університетів – Йосифінського і Франціанського, на історії й структурі якого зупинявся детально (Chodynicki, 1829, s. 405–407)) як місць, що формували інтелектуалів, або ж, як бібліотеки й друкарні, сприяли акумуляції й поширенню їхніх ідей. Прикметно, що І. Ходиницький спочатку описував руські друкарні як первинні, а потім польські/латинські як пізніші, вторинні, й спеціально наголошував на цьому (Chodynicki, 1829, s. 411–412). Він також сформував список львівських друкарів (від Івана Федорова-Федоровича і Михайла Сльозки, польських/латинських ранньомодерних друкарів та друкарень, аж до сучасних Ігнацію Ходиницькому друкарень Піллерів), а також їхніх видань (від «Апостола» до газет та журналів кінця ХVІІІ – початку ХІХ ст.). Поруч із ними, монах маловав силвети «вчених людей»/книжників – ранньомодерних авторів (від Григорія з Сянока, Яна Томаша Юзефовича, Еразма Сикста до Яна Алембeka і Бартоломія Зіморовича та Шимона Шимоновича (Szumon Szumonowic)) та коротко резюмував їхні праці.

В останньому, сьомому, розділі автор «Історії...», синтезуючи австрійські довідники-шематизми з власними спостереженнями, подавав детальний опис сучасного Львова: його фізичне розташування, забудови, державні установи, населення, економіку. Саме цей розділ, поруч із третім розділом книжки І. Ходиницького, був для пізніших читачів та дослідників найціннішим, бо допомагав побачити цілісну картину міста першої третини ХІХ ст. Тут головним став кількісний образ Львова, його географічних

координат, фінансових параметрів, кількості працівників адміністративних структур, а отже, показників, важливих для ранньоавстрійського бюрократичного мислення (див. уривки в додатку). Свою книжку І. Ходиніцький закінчував панегіриком Львову, у якому порівнював місто з найкращими центрами монархії, а заодно демонстрував його австрополялістські настрої, що теж було однією з характерних рис цілої книжки.

Загалом концептуально І. Ходиніцький брав за основу схему польської історії, доповнюючи її руською та (локально) вірменською історією. Водночас, на думку Гаральда Біндера (Harald Binder), попри те, що «Історія...» Ігнація Ходиніцького акцентувала на місцевій польській культурі, вона не намагалася встановити одно-значного зв'язку між містом та національною ідентичністю (Binder, 2003, p. 62).

Так чи так, «Історія Львова» стала, на думку Л. Харевичової, першою працею, яка спонукала до критично-полемічних дискусій у Львові щодо історії та культури. Сам І. Ходиніцький у «Rozmaitościach» (додаток до «Газети Львівської») у 1829 р. повідомляв про анонімну рецензію (на думку Л. Харевичової, авторства Д. Зубрицького), яку сприйняв дуже болісно. Вона, як він вважав, була позначена браком безсторонності, диктаторським тоном, ображала читачів уїдливими випадками. Натомість Д. Зубрицький згодом зазначав, що І. Ходиніцький, пишучи історію Львова, вирішив «впакувати в неї якийсь значний уламок історії польської чи галицько-руської» і критикував монаха за це, проставляючи його підхід власному (Zubrzycki, 1844, s. 2). Натомість, радше хороше враження «Історія...» справила у 1833 р. в огляді Й. Пішеля (J. Piszal) (ім'я не встановлено) (Хапów, 1833)⁶. Він зазначав, що автор, який 30 років живе у Львові, заслуговує похвали за непроторований шлях й благородну мету збереження джерел, а також за зручність книжки для дослідника й легкість для читача (Хапów, 1833, s. 3). Автор критичного нариса побачив у тексті І. Ходиніцького добрий, продуманий план, рівномірність викладу, політичну незаангажованість, «любов до правди й свободу пера» (Хапów, 1833, s. 3). Критик відзначив, як позитивну (!) рису праці, те, що І. Ходиніцький значну її частину побудував, перекладаючи праці Б. Зіморовича, Я. Юзефовича та інших авторів, які були недоступними для ширшого кола читачів. Єдиним загальним побажанням Й. Пішеля як читача було те, щоб автор таки зазначав, звідки взяв той чи той матеріал, і щоб він не на поля книжки дати для кращого орієнтування у хронології. Водночас на багатьох сторінках своєї книжки Й. Пішель перечисляв огріхи І. Ходиніцького, зроблені, як він вважав, через брак даних, сумнівну або застарілу інформацію. У багатьох випадках уявлення критика про історію Русі, Львова й Галичини відповідали тогочасній історіографії і науковій міфології, однак чимало з них не застаріли й пізніше. Наприклад, Й. Пішель слушно зауважував, що у книжці бракує інформації про кількість греко-католиків у Львівській єпархії, а також про єврейські друкарні, їх генезу та друки (Хапów, 1833, s. 32, 34)⁷. Проте загальна оцінка «Історії Львова» І. Ходиніцького у Й. Пішеля була прихильною, і критик повністю поділяв структурування теми, яке пропонував кармеліт. Зрештою, позитивним сигналом для священника став переклад і публікація витягів із його «Історії...» у віденській періодиці.

⁶ Про цього автора наразі відомо небагато лише його прізвище, ініціали та псевдонім, під яким він виступав, зокрема у публікації про зауваги до книги І. Ходиніцького.

⁷ Останнє зауваження насправді було глобальнішим, бо І. Ходиніцький взагалі намагався уникати інформації про єврейські спільноти Львова і Галичини і ставився до них, ймовірно, негативно (про що свідчив навіть заключний абзац його книжки).

Ігнацій Ходиніцький був історіографом – «книжником»-ерудитом початку ХІХ ст., який багато читав і багато писав, вибираючи й поєднуючи дані з різних книжок. Він мислив у парадигмах польськості, але водночас намагався бути об'єктивним до руської. Через компілятивність та брак ретельного опрацювання джерел його «Історію Львова» важко назвати повноцінно науковою у сучасному розумінні того слова. Однак некритичність до джерел у той час була тоді поширеною, а компілятивність як вияв ерудованості – частою ознакою тих, кого вважали вченими. Зрештою, значення самих джерел далеко не завжди належно оцінювалося навіть серед освічених релігійних кіл⁸, доступ до першоджерел на той час був обмеженим, публікація інформації з них вважалася своєрідним відкриттям. Водночас слід відокремлювати 2 типи розділів «Історії Львова» І. Ходиніцького. У хронологічних розділах основний текст був компілятивним, натомість авторські спостереження були винесені у примітки. У тематичних розділах, хоча компілятивність теж проглядалася, виклад уже був аналітичним, хоча тут було вперше зроблено спробу показати релігійну, правову, культурну історію Львова, зокрема історію його друкарів та інтелектуалів.

Загалом, твір І. Ходиніцького викликав інтерес до історії Львова, тому навіть після появи «Хроніки міста Львова» Д. Зубрицького був перевиданий у 1865 р. (зі зміненою обкладинкою). Це означало, що цей текст вплинув на рецепцію історії Львова серед польських та українських істориків. Ймовірно, саме вихід книжки І. Ходиніцького був одним із чинників, що спонукав до появи перекладу праці Б. Зіморовича польською мовою у 1835 р., через 6 років після публікації «Історії...» (Zimorowic, 1835). Поява праці І. Ходиніцького поруч із виходом роботи також стала додатковим стимулом для Д. Зубрицького написати критичніше й докладніше дослідження про Львів, зокрема про його ранньомодерну добу. Очевидно, вже наприкінці ХІХ – у першій половині ХХ ст. «Історія Львова» І. Ходиніцького здавалася анахронізмом. У цей час відомішими стали не праці львів'янина Ігнація Ходиніцького, а історичні дослідження варшав'янина Казимира Ходиніцького (Kazimierz Chodynicki, 1890–1942). Проте «Історію Львова» І. Ходиніцького далі сприймають як пам'ятку історичної думки і як книжкову цікавинку. Невипадково 2010 р. в американському видавництві раритетних книг Kessinger Publishing вийшло факсимільне видання «Історії...» І. Ходиніцького. Потенційно це може бути свідченням певного інтересу до цієї книжки, а відповідно, потреба детальнішого вивчення цієї праці залишається актуальною.

⁸ Владислав Завадзький з цього приводу наводив і коментував доволі промовистий уривок спогадів історика Августа Беловського (August Bielowski) з «Dziennika Literackiego», який свого часу відвідував монастирські бібліотеки Львова: «... [Беловський], оглянувши всі надані йому бібліографічні цікавинки, міссали, проповіді, житія святих тощо, при виході побачив біля дверей бібліотеки купу сміття, з-за якої хаотично визирали стоси листків.

– А що це? – недбало спитав він, показуючи на цю купу пилу й безладу, якої довго не торкалися.
– Е, це рукописи, – зневажливо махнув рукою молодший брат, який багато років служив монастирським бібліотекарем, мабуть, найвченішим у чернечому колі, оскільки йому було довірено опіку над бібліотечними скарбами. Можна собі уявити, як Беловський був здивований таким нехтуванням рукописів, які, на його думку, були найважливішим джерелом історичних досліджень, і з якою охотою він кинувся визбирувати з пилу й досліджувати цю занедбану частину бібліотеки, де він знайшов матеріали, які були справді важливі і набагато цінніші за всі ті цікавинки, які раніше показував йому вчений бібліотекар монастиря» (Zawadzki, 1878, s. 73).

ДОДАТОК

Ігнацій Ходиніцький

ДЕТАЛЬНИЙ ОПИС МІСТА ЛЬВОВА (УРИВОК)⁹

Старовольський в своїм трактаті *Polonia sive status regni Pol. descriptio*, що містить географію й статистику Польщі, географічно означив розміщення Львова на 46 градусів широти і на 49 градусів довготи¹⁰; за новішими спостереженнями, за якими йде Ліхтернштерн, це місто лежить між 49° 51' 40" північної широти та 41° 42' 30" східної довготи. Від західної частини краю, міста Бяла, воно знаходиться на відстані 57 поштових миль, від південно-східного кордону до Буковини – 59 ½, від російського ж кордону, до міста Броди, – лише 14, від того ж кордону до міста Гусятин – 28 миль. Відстань між ним та найважливішими закордонними і краєвими містами така: від Кракова – миль 48, від Варшави – 50, від Любліна – 24, від Замостя – 14, від Кам'янця-Подільського – 25, від Вільна – 100, від Відня – 106, від Праги – 118, від Оломоуца – 84, від Брно – 88, від Карлсбаду – 132, від Цешина – 65 ½, від Пресбурга – 87, від Семліна – 121, від Германштадту¹¹ – 112, до Тімішоару – 97, до Кашови – 45, до Вроцлава – 80.

У давніх часах більшість будинків Львова, за звичаєм краю, була зведена з дерева й глини, однак коли нещасні пожежі нераз ціле місто нищили за одну годину, почали зноситися вгору кам'яниці, і з того часу стали будувати з твердого матеріалу, який близькі копальні щедро доставляли, а вміння майстрів із Німеччини, Італії, Польщі, які тут замешкали, піднесло Львів до такого вигляду, що може рівнятися з найбільшими європейськими містами. Проте найбільше у 1811 р. із великим завзяттям взялися до покращення міста: нижча Вірменська вулиця була сполучена з валом, а через це й з містом. Рів при валі за Босацькою брамою – колись багнисте місце, – був засипаний землею, з самим валом і з дорогою зрівняний. Через сад Бернардинського монастиря проклали нову дорогу, через яку Сербянська й нова вулиця з галицьким передмістям ближче і вигідніше сполучення дістали. Також на багатьох порожніх плячах змурували нові кам'яниці. Була тут колись посеред міста досить зі смаком збудована ратуша, яка, від старості похилена, була у 1801 р. наполовину розібрана, а на її місці у 1826 р. розпочато будову нової, котра парадністю своєї структури й гарної симетрії там буде далеко перевищувати. Перший наріжний камінь до неї, коли вже будова була на три поверхи зведена аж до даху, заклав 21 листопада 1827 р. князь Август Лобкович, губернатор краю, за благословенням Анджея Алойзи Анквіча, Архієпископа Львівського латинського обряду, у присутності усіх Магістратур й цивільної влади та великої кількості народу.

У самому місті – кільканадцять порядних брукованих вулиць і кількадесят на його розлогих передмістях¹². Ц. – к. урядові слушно слід віддати належне, що наказав забрукувати болотисті міські дороги (на яких часто валялися безрогі, свині) та оброслі очеретом калюжі за мурами міста (де часом стріляли диких качок). Утримання тих бруків належало спочатку до крайової адміністрації, яка згодом передала цей

⁹ Перекладено за вид. (Chodynicky, 1829, с. 441–451).

¹⁰ Градус має 60 хвилин, хвилина має 60 секунд, секунда – 60 терцій (примітка автора).

¹¹ Нині – Сібіу.

¹² Усіх вулиць у місті та передмістях, яким дано власні назви, налічується 77, кам'яниць і двориків у цілім Львові налічується 2 810.

обов'язок місту, відступивши йому при цьому доходи з усіх міських рогаток, котрі, після доходів із податків зі консумпції трунків, становлять основне джерело міського доходу. Утримання бруків, поверхня яких у 1818 році складала 16 ½ тисяч квадратних сажнів або ж виносила 10 5/16 моргів, і нині дещо збільшена, коштувало річно в задержавленню (оренді) 5784 золотих ринських; освітлення ж вулиць, що почалося з 1801 р., коштувало на той час місту щорічно 19 000 золотих ринських, але зараз є, здається, за меншу ціну в оренді. Утримання криниць і водопроводів вимагало від міста у роках 1815, 1816, 1817, 1818 щорічно 5 000 золотих ринських накладу. Тільки самі гостинці й дороги міські мають довжину 18 338 віденських сажнів або 4 2338/4 000 миль, – таких, які кам'яною підкладкою з шутром висипані, а загалом 23 градуси навширшки, що обіймають 70 200 сажнів квадратних, або 43 7/8. Деякі з них витягнені й поза рогатки міста, особливо до міських посіlostей ґрунтових, натомість загал пронизує ціле місто в різних напрямках, за якими вони названі та пораховані; їх число давніше складало 75, але від 1825 р. для легшого перегляду було скорочено до 21 гостинця, котрі перебувають у далеко кращому стані, аніж були перед 1818 р., хоч тоді кошти утримання були більші, аніж зараз.

Між передмістями й містом, яке омиває із західного боку ріка Полтва, давні укріплення, колись найжачені багатьма баштами, стараннями губернiального радника де Ретценхейма були зруйновані та замінені на преппишний променад, що, значно піднесений, вирівняний й деревами обсаджений, робить Львів містом надзвичайно приємним, і буває кожною порою, зокрема увечорі. У самому місті багато гарних кам'яниць, натомість над передмістями горують кам'яниці Гаузнера, Мате й Піллера, палац Потоцьких і Лончинських, загальний шпиталь, казарми гарнізону й артилерії. Не бракує також і садів й парків, місць для променад служби, серед яких найбільш відвідувані: Кортума (в якому знаходиться також агрономічний Інститут з гарним ботанічним садом), Венгліньського, Центнерівка й Залізна Вода. Натомість Поєзуїтський сад своїм розміром і відповідним до свого положення плануванням перевищує усі інші, літньою порою його відвідують відоміші особи. Стрільниця, поставлена ще в давніших часах для тренування мешканців у мистецтві стріляння в ціль, є також місцем забави для осіб міського стану. У ній знаходиться закладений 1823 р. професором університету Ернестом Віттманом ботанічний сад, на який товариство міських Стрільців уступило частину вибраного ґрунту. Той сад містить у собі біля тисячі рослин – переважно крайових, деякі з них були спроваджені навіть із далеких околиць, і має далі бути утримуваний та збільшуваний з добровільних складок. Довкола Пелчинського ставу у 1820 р. позакладано гарні променад, а на його березі поставлено величаву будівлю, де міститься Інститут мистецтва плавання, що запевнює всілякі користі не лише військовим особам, але й цивільним, які хочуть набути вправності в русі тіла.

Є також у Львові для всезагального задоволення публіки добре обсаджений Театр, який ще перед ревіндикацією Галичини й Володимирії стояв на тім місці, де пізніше було торговище дерева на опалення. За австрійського уряду той Театр був розібраний, а місце на його будову було визначено в 1783 р. на тім місці, не знаходився Низький замок. Але що ніхто приватно, ані якісь товариства не хотіли взяти на себе побудову Театру, то цей намір довго залишався без наслідків. Тимчасом ліквідований францисканський костел призначив уряд на театр, а у 1795 р. директор німецького театру Булла виставив у формі іонічної будови великий редутовий зал, за планом директора будівничого Мерца, причому хвалебну старанність й шляхетну клопітливність

проявила консилярна Гогфельд де Адельсберг, яка значними коштами спомогла ту будову. За найвищим розпорядженням, Булла отримав привілей на проведення редутив і балів-маскарадів, та ставав пожиттєвим власником того будинку, після якого право власності переходило до Магістрату. На тім же Театрі, актори польської сцени, котрі не мали довгий час театрального приміщення, почали від 1809 р. під власною Дирекцією давати вистави польською мовою.

Узгір'я, що зносяться над містом, дають чудовий вид на довколишні болони й дальші села, а часто служать і для прогульок. На тих узгір'ях були колись винниці, з яких до ста бочок вина, і то не найкращого, брали кожного року на десятину руські князі, як про це свідчать міські архіви, підтверджує Жончинський в «Натуральній історії Королівства Польського» і Целларій в «Описі Польщі». У давніх часах знаходився у Львові шпихлір, а в нім – такий запас збіжжя, щоб на довгий час для багатьох людей міг вистачити, але зараз, крім військових складів/магазинів, тут немає жодних громадських складів збіжжя. Була тут і людвисарня, у якій відливали воєнні гармати, натомість велика зброярня ще від того часу містить у собі склад воєнних ризштунків. Багаство усіх речей, необхідних як для потреб життя та для розкоші, спровадило сюди багато шляхетських родин, яким Львів частково завдячує своєю оздобою та підтримкою, а закладені ними на передмістях юридики: Сенявщина, Поточчина, Яблонівщина, Вишневещина, Глоговщина, Куропатнічизна, Белзеччина довгий час носили імена своїх засновників.

Після переходу краю під австрійське урядування місто Львів, визнане столицею Галичини й Володимирії, стало осідком таких органів влади та магістрату:

Губернаторство, або високий уряд краєвий, як найперша магістратура для вищого керування усіма інтересами краю, запроваджене було відразу після входження у володіння Королівств Галичини й Володимирії рескриптом Марії Терезії з дня 13 травня 1773 р. Його системізований стан складається з губернатора, віце-президента, 2 надвірних радників, 17 урядових радників, стільки ж концепієнтів, і відповідне число концепіальних практикантів¹³. Для провадження справ перебувають при ньому під належними керівниками окремі урядові відділи: податковий протокол, регістратура, експедитора, і генеральний уряд таксовий і експедиторний.

Уряд циркулярний Львівський був запроваджений після розподілу краю на циркули, яких тепер нараховується 19 і які безпосередньо підлягають високій крайовій владі. У кожному циркулі урядує староста, який має при собі кількох комісарів, одного секретаря, одного протоколіста, рахмістра, регістранта та кількох канцелістів. До виділу здоров'я є при кожному циркулі доктор, хірург і акушерка, для інтересів будівництва – інженер, практикант і будівничий практикант, для утримання циркулярної каси – один касир, один контролер і два чи кілька урядових писарів.

Адміністрація дібр камеральних і сольних, до влади якої належать усі колишні добра королівські, староства, війтівства і тенути, мастки ліквідованих монастирів і солеварні, набутих урядом у приватників за земні угіддя. Складається з адміністратора, що має ранг і титул губерніального радника, 2 чи 3 ад'юнктів у економічному виділі, одного у лісовому виділі, протоколіста й ад'юнкта протоколу, експедитора і ад'юнкта експедитори, реєстратора і ад'юнкта реєстратури, 17 канцелістів і 3 акцесистів. Цій

¹³ Число урядників у всіх владах і магістратурах Львова у цій праці подана за «Шематизмом Королівств Галиції і Льодомерії», друкованого за рік 1828 р.

адміністрації на провінції підлягає 4 окружних інспектори, 44 камерально-господарські уряди, 23 окружних надлісничих, 3 сольних інтендтенти, 3 завідувачі камеральних залізних копалень, 2 урядників залізних гут.

Дирекція цивільної архітектури, що від 1785 р. складає окремих відділ під назвою Вищої будівельної дирекції з двома наступними дирекціями, але в 1809 р. усі три були оголошені відокремленими одна від одної. До першої відносяться усі будівлі, що мають закладатися в краю, над якими у Львові наглядають: 1 директор, 3 ад'юнкти, 2 урядові інженери, 1 експедитор і реєстратор, 3 рисувальники, 2 копіїсти, 2 практиканти, 2 урядові канцелісти, один рахмістр, 2 наглядачі та 1 ревізор, натомість на провінції – інженери циркулярні та практиканти будівництва.

Дирекція водного будівництва та річковсплавності, до відання якої належать усі проблеми, що стосуються безпеки судноплавства, означених ріками границь краю, а також осушення рік та боліт. Складається з 1 директора, 1 ад'юнкта і 3 рисівників. При канцелярії працює 1 протоколіст, реєстратор і експедитор, а також 2 канцелісти. У провінції, поділений з цього огляду на 6 секцій, при кожній знаходиться 1 навігаційний інженер та 1 присяжний практикант.

Дирекція будови доріг та мостів затруднена з утримання у доброму стані усіх цісарських гостинців та мостів, ремонтом зіпсованих і закладання нових за планами, які сама укладає. Її склад: 1 директор, 6 ад'юнктів, 6 інженерів, 8 рисівників, 2 платних практиканти, 1 рахмістр, 4 рахівники та 1 урядовий актуарій. На провінції під кермом дирекції залишається 31 дорожний комісар з належним числом осіб, призначених до нагляду за гостинцями й мостами.

Адміністрація митних доходів виникла 1774 р. та розтягує свою владу на усі товари, спроваджені до краю чи вивезені з нього, що підлягають штемпельованню й оплаті мита, а також на мита, які беруть на рогатках й мостах у провінції. Складається з адміністратора, який має титул та ранг губерніяльного радника, 3 аксесорів, 3 секретарів, 1 протоколіста, 1 експедитора, 7 концептових практикантів, 1 ад'юнкта реєстратури, 5 офіціалістів урядових, 1 екзаменатора, 1 митного комісара, 1 завідувача документів, 1 ревідента рахунків, 4 офіціалістів і 2 рахункових аксесорів. Цій магістратурі підлягають 6 інспекторатів, або наглядових на провінції, які розтягають свою владу на 3 головні та 3 звичайні митні склади, 53 комерційних, 45 торгових, і 19 банктотних (боллетуючих) митних урядів, а так само на 25 урядів до штемпельовання товарів.

ДЖЕРЕЛА І ЛІТЕРАТУРА

Голик, Р. (2017). (Не)знане місто?: княжий Львів у середньовічній, ранньомодерній і модерній культурній пам'яті. *Княжа доба: історія і культура, 11*, Львів, 129–156.

Голик, Р. (2019). У калейдоскопі світів: Європа, європейці та неєвропейські континенти в культурній пам'яті галицьких українців. В І. Соляр (відп. ред.), *Ідея Європи в суспільному дискурсі сучасної України*: кол. моногр. Львів, 11–39.

Долинська, М. (2006). *Історична топографія Львова XIV–XIX ст.* Львів: Видавництво Національного університету «Львівська політехніка».

Ісаєвич, Я., Литвин, М., Стеблій, Ф. (редкол.). (2006). *Історія Львова: у 3 т., 1. Львів.*

Ісаєвич, Я., Литвин, М., Стеблій, Ф. (редкол.). (2007). *Історія Львова*: у 3 т., 2. Львів.

Левицька, М. (2019). *Львівський портрет кінця XVIII – першої половини XIX століття (художній і меморіальний виміри)*. Київ: Наукова думка.

Малець, С. (1992). *За часів Маркіяна Шашкевича*. Львів: Центр Європи.

Орлевіч, І. (2001). *Ставропігійський інститут у Львові (кінець XVIII – 60-і рр. XIX ст.)*. Львів.

Binder, H. (2003). Making and Defending a Polish Town: «Lwow» (Lemberg), 1848–1914. *Austrian History Yearbook*, 34.

Charewiczowa, Ł. (1938). *Historiografia i miłośnictwo Lwowa z 52 ilustracjami w tekście*. Lwów.

Chodyncki, I. (1829). *Historia stołecznego królestw Galicyi i Lodomeryi miasta Lwowa: od założenia jego aż do czasów terazniejszych*. Lwów.

Prokopovych, M. (2009). *Habsburg Lemberg: architecture, public space, and politics in the Galician capital, 1772–1914*. West Lafayette: Purdue University Press.

Świętosławska, A. (2020). Pomiędzy romantyzmem a biedermeierem. Lwowskie malarstwo pierwszej połowy XIX wieku. *Sztuka Europy Wschodniej*, 8, 123–136.

Woldan, A. (2000). The Imagery of Lviv in Ukrainian, Polish, and Austrian Literatures: From the Sixteenth Century to 1918. *Lviv: A City in the Crosscurrents of Culture*. Cambridge, Mass, 75–93.

Woolf, L. (2010). *The Idea of Galicia: History and Fantasy in Habsburg Political Culture*. Stanford, CA: Stanford University Press.

Waligórski, F. (1861). Historia fundacyi kościołów i klasztorów lwowskich. *Gazeta Lwowska*, 162, Dodatek 28.

Wiszniewski, M. (1840). *Historia literatury polskiej*, 1. Kraków.

Wurzbach, C. (1856). Chodyncki, Ignaz. *Biographisches Lexikon des Kaiserthums Oesterreich: enthaltend die Lebensskizzen der denkwürdigen Personen, welche seit 1750 in den österreichischen Kronländern geboren wurden oder darin gelebt und gewirkt haben*, 2. Wien.

Xanów, J. [Piszel, J.] (1833). *Uwagi nad dziełem: Historja stołecznego Królestw Galicji i Lodomerji Miasta Lwowa, od założenia jego, aż do czasów terazniejszych*. Lwów.

Zawadzki, W. (1878). *Literatura w Galicji (1772–1848). Ustęp z pamiętników Władysława Zawadzkiego*. Lwów.

Zimorowic, J. B. (1835). *Historia miasta Lwowa, królestw Galicyi i Lodomeryi stolicy; z opisaniem dokładnem okolic i potrójnego oblężenia*. Lwów.

Zubrzycki, D. (1844). *Kronika miasta Lwowa*. Lwów.

REFERENCE

Holyk, R. (2017). (Ne)znane misto: kniazhyi Lviv u serednovichnii, rannomodernii i modernii kulturnii pamiaty. *Kniazha doba: istoriia i kultura*, 11, Lviv, 129–156 (in Ukrainian).

Holyk, R. (2019). U kaleidoskopi svitiv: Yevropa, yevropeitsi ta neievropeiski kontyenty v kulturnii pamiaty halytskykh ukraintsiv, In I. Soliar (Ed.). *Ideia Yevropy v suspilnomu dyskursi suchasnoi Ukrainy: kolektyvna monohrafiia*. Lviv, 11–39 (in Ukrainian).

- Dolynska, M. (2006). *Istorychna topohrafiia Lvova XIV–XIX st.* Lviv: Vydavnytstvo Natsionalnoho universytetu «Lvivska politekhnikha» (in Ukrainian).
- Isaievych, Ya., Lytvyn, M., & Steblii, F. (Eds.). (2006). *Istoriia Lvova. y 3 t., 1.* Lviv (in Ukrainian).
- Isaievych, Ya., Lytvyn, M., Steblii, F. (Eds.). (2007). *Istoriia Lvova. y 3 t., 2.* Lviv (in Ukrainian).
- Levytska, M. (2019). *Lvivskiy portret kintsia XVIII – pershoi polovyny XIX stolittia (khudozhnii i memorialnyi vymiry).* Kyiv: Naukova dumka (in Ukrainian).
- Malets, S. (1992). *Za chasiv Markiiana Shashkevycha.* Lviv: Tsentrv Yevropy (in Ukrainian).
- Orlevych, I. (2001). *Stavropihiiskiy instytut u Lvovi (kinets XVIII – 60-i rr. XIX st.).* Lviv (in Ukrainian).
- Binder, H. (2003). Making and Defending a Polish Town: «Lwow» (Lemberg), 1848–1914. *Austrian History Yearbook, 34* (in English).
- Charewiczowa, Ł. (1938). *Historiografia i miłośnictwo Lwowa z 52 ilustracjami w tekście.* Lwów (in Polish).
- Chodynicky, I. (1829). *Historia stołecznych królestw Galicyi i Lodomeryi miasta Lwowa: od założenia jego aż do czasów terazniejszych.* Lwów (in Polish).
- Prokopovych, M. (2009.). *Habsburg Lemberg: architecture, public space, and politics in the Galician capital, 1772–1914.* West Lafayette: Purdue University Press, 2009 (in English).
- Świętosławska, A. (2020). Pomiędzy romantyzmem a biedermeierem. Lwowskie malarstwo pierwszej połowy XIX wieku, *Sztuka Europy Wschodniej, 8*, 123–136 (in Polish).
- Woldan, A. (2000). The Imagery of Lviv in Ukrainian, Polish, and Austrian Literatures: From the Sixteenth Century to 1918. *Lviv: A City in the Crosscurrents of Culture.* Ed. John Czaplicka. Cambridge, Mass, 75–93 (in English).
- Woolf, L. (2010). *The Idea of Galicia: History and Fantasy in Habsburg Political Culture.* Stanford, CA: Stanford University Press (in English).
- Waligórski, F. (1861). Historia fundacyi kościołów i Klasztorów lwowskich. *Gazeta Lwowska, 162, Dodatek 28* (in Polish).
- Wiszniewski, M. (1840). *Historia literatury polskiej.* Kraków, 1840, 1 (in Polish).
- Wurzbach, C. (1856). Chodynicky, Ignaz. *Biographisches Lexikon des Kaiserthums Oesterreich: enthaltend die Lebensskizzen der denkwürdigen Personen, welche seit 1750 in den österreichischen Kronländern geboren wurden oder darin gelebt und gewirkt haben,* 2, Wien (in German).
- Xanów, J. [Piszel, J.] (1833). *Uwagi nad dziełem: Historia stołecznych Królestw Galicyi i Lodomerji Miasta Lwowa, od założenia jego, aż do czasów terazniejszych.* Lwów (in Polish).
- Zawadzki, W. (1878). *Literatura w Galicyi. Ustęp z pamiętników.* Lwów (in Polish).
- Zimorowic, J. B. (1835). *Historia miasta Lwowa, królestw Galicyi i Lodomeryi stolicy; z opisaniem dokładnem okolic i potrójnego oblężenia.* Lwow (in Polish).
- Zubrzycki, D. (1844). *Kronika miasta Lwowa.* Lwów (in Polish).

Volodymyr CHERMERYYS

*PhD student of the Department of Modern History of Ukraine
I. Krypiakevych Institute of Ukrainian Studies of the NAS of Ukraine,
e-mail: volodya753@ukr.net
ORCID: <https://orcid.org/0009-0001-5789-6683>*

Roman HOLYK

*Doctor of Historical Sciences
Senior Researcher
of the Department of Modern History of Ukraine
I. Krypiakevych Institute of Ukrainian Studies of the NAS of Ukraine
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3123-1920>
e-mail: roman_holyk70@ukr.net*

**HISTORIOGRAPHY AND BOOK CULTURE GALICIA
OF THE EARLY 19th CENTURY: IGNACY CHODYNICKI'S «HISTORY OF LVIV»**

The role and place of Ignacy Chodynicky's «History of Lviv» in the book culture and historiographical tradition of early nineteenth-century Galicia is investigated. It is emphasised that at that time it was the first attempt to synthesise the history of the city from the earliest times. The main points of Ignacy Chodynicky's biography as a priest and as the author of numerous publications of the first third of the nineteenth century are traced. It is noted that he reflected the type of intellectual of the time – an erudite and at the same time a compiler. The article shows how I. Chodynicky's «History of Lviv» revealed the origin of the city, its early modern and medieval history, as well as the period after 1772, when the city and the region were incorporated into Austria-Hungary.

The authors emphasises that I. Chodynicky, on the one hand, tried to be neutral with regard to the history of different ethno-cultural communities of the city, and on the other hand, repeated historiographical schemes and stereotypes of early modern Polish historians and clichés used by his contemporaries. This reflected the general specificity of his historiographical approach, in which the compilation of the opinions of earlier authors (in particular, Zimorowicz and Józefowicz) was as valuable as his own observations. At the same time, the heterogeneity of the text of I. Chodynicky's History of Lviv is emphasised. The problem of using and commenting on sources in the book is highlighted.

The difference between the «chronological» and «thematic» sections of the work, which separately described the history of religious, legal and intellectual life of Lviv and its book printing, is considered. It is established that, despite its largely compilation nature, I. Chodynicky's book filled an important niche in the cultural and historical memory of Galicians of the early nineteenth century and was the first systematic history of Lviv of this period.

Keywords: history, historiography, culture, book, cultural memory, historical memory, Lviv, Galicia, Ignacy Chodynicky's.